

Včas umět a znát je napořád

Předškolní vzdělávání – základ pro zdravý a bezpečný život

Ochrana člověka za mimořádných událostí

VĚDOMOSTNÍ ZÁKLAD

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základní pojmy (občanská nebo rodinná výchova)

Ochrana obyvatelstva – plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.

Mimořádná událost – škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Základní pojmy (občanská nebo rodinná výchova)

Záchranné práce – činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých MU, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucího k přerušení jejich příčin.

Likvidační práce – činnost k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí.

Integrovaný záchranný systém – koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

Základní pojmy (občanská nebo rodinná výchova)

Havárie – MU vzniklá v souvislosti s provozem technických zařízení a budov, užitím, zpracováním, výrobou, skladováním nebo přepravou nebezpečných látek nebo nakládáním s nebezpečnými odpady.

Krizová situace – MU podle zákona o IZS, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.

Zabezpečení ochrany obyvatelstva

(občanská a rodinná výchova)

- před rokem 1989
 - ochrana před následky válečného konfliktu
 - civilní ochranu zabezpečoval stát
- po roce 1989
 - hrozby, které mohou nastat v každodenním životě: přírodní katastrofy, havárie
 - občané mají právo na pomoc státu, ale mají i povinnost a spoluodpovědnost za svoji ochranu

Zabezpečení ochrany obyvatelstva

(občanská a rodinná výchova)

- od roku 2001 – krizové zákony – vymezují úkoly jednotlivých orgánů a institucí, práva a povinnosti právnických osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob
- Ministerstvo vnitra – odpovědnost za IZS a ochranu obyvatelstva
- HZS ČR – plní úkoly MV v oblasti požární ochrany, ochrany obyvatelstva a IZS
- další orgány odpovědné za organizaci a řízení ochrany obyvatelstva: ministerstva, jiné ÚSÚ, orgány kraje, HZS kraje, hejtman, obecní úřad, starosta obce, právnické osoby a podnikající fyzické osoby

Krizové stavy (občanská a rodinná výchova)

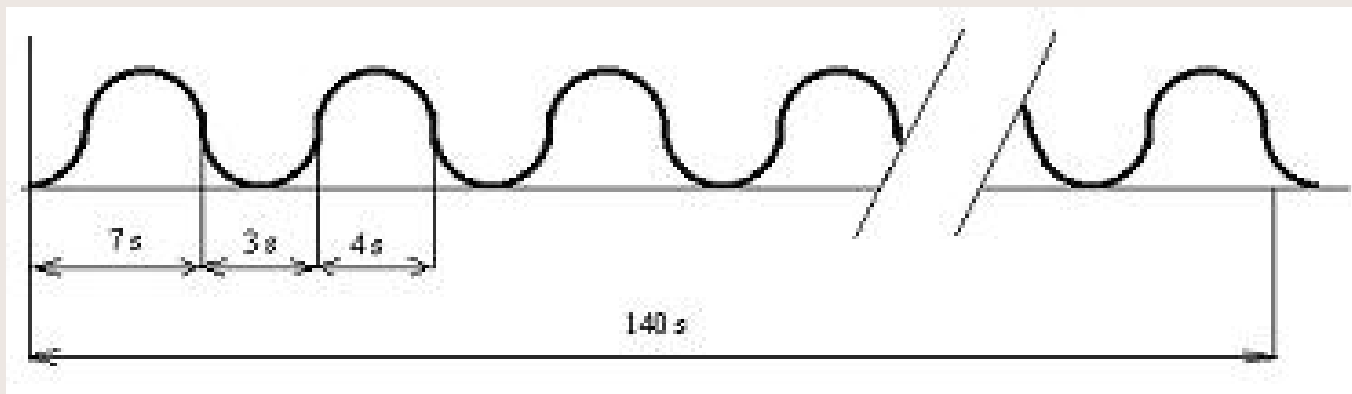
- vyhlašují se k překonání rozsáhlé mimořádné události
- po jejich vyhlášení se zvyšují pravomoci územních správních úřadů a vlády
- jedná se o:
 - stav nebezpečí
 - nouzový stav
 - stav ohrožení státu
 - válečný stav
- pracovní orgány k řešení krizových situací – krizové štáby

Základní úkoly ochrany obyvatelstva (občanská a rodinná výchova)

1. Varování
2. Evakuace
3. Ukrytí
4. Nouzové přežití

Varování

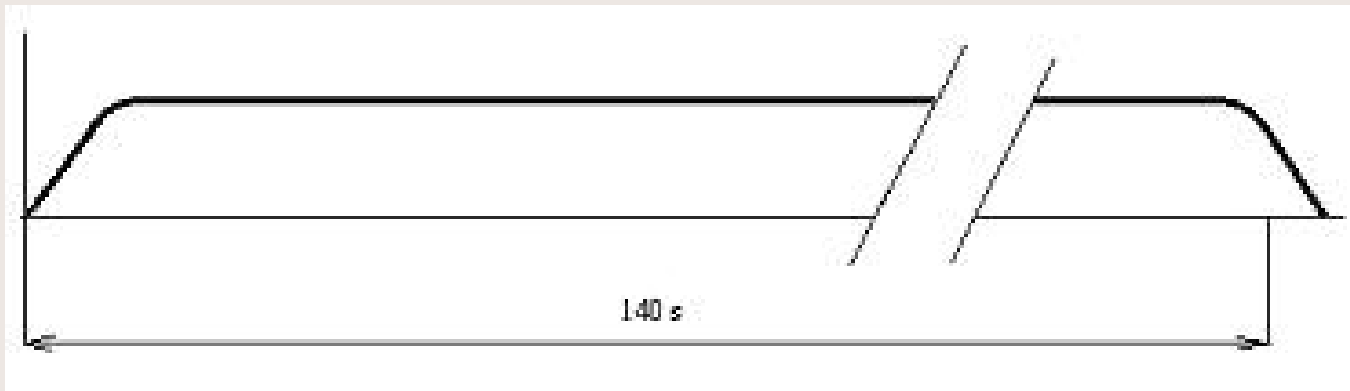
- Varovný signál „Všeobecná výstraha“ – kolísavý tón po dobu 140 sekund

zvuk sirény

Varování

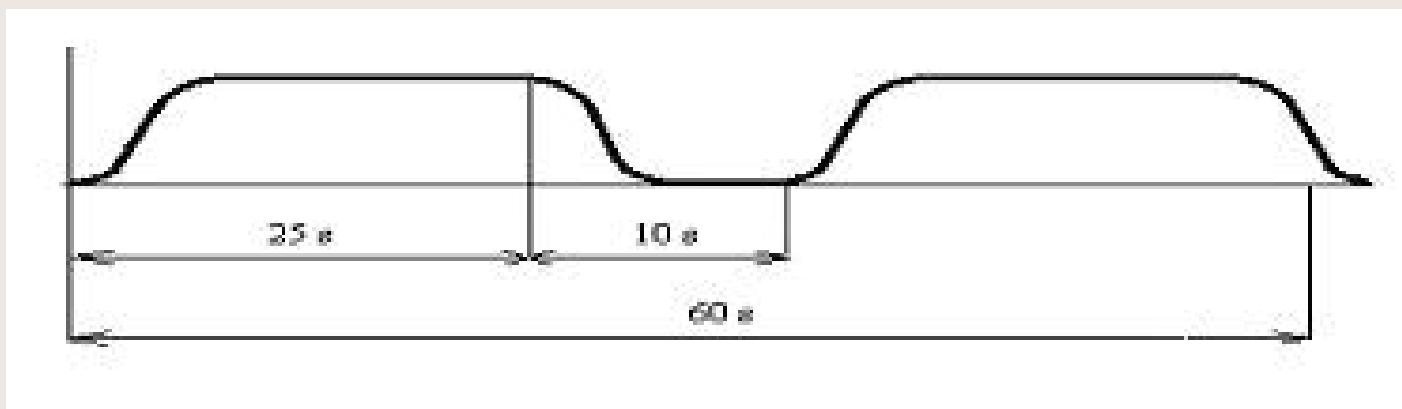
- zkušební tón – souvislý tón po dobu 140 sekund

zvuk sirény

Varování

- signál „Požární poplach“ – přerušovaný tón po dobu 1 minuty – platí pro jednotky požární ochrany

zvuk sirény

Varování

Když zazní varovný signál „Všeobecná výstraha“:

1. neprodleně se ukryjte
2. zavřete okna a dveře
3. zapněte rádio a televizi

Čím lze provést varování:

- sirény
- místní informační systémy (rozhlas)
- pojízdný tlampač
- osobně

Evakuace

- soubor opatření k přemístění osob, hospodářských zvířat a věcných prostředků z ohroženého prostoru na bezpečné místo

Co dělat při nařízené evakuaci?

→ postupovat podle pokynů záchranářů

→ dodržet zásady opuštění bytu

→ vzít si evakuační zavazadlo

→ dostavit se na určené místo (evakuační středisko, přistavený autobus, místo)

Evakuace

Zásady opuštění domu, bytu:

- uhasit otevřený oheň v topidlech (krb)
- vypnout elektrické spotřebiče (pozor na plnou lednici)
- uzavřít přívody plynu a vody
- ověřit, zda i sousedé ví o evakuaci
- dětem vložit do kapsy cedulku se jménem a adresou
- vzít evakuační zavazadlo
- uzamknout byt

Evakuace

Evakuační zavazadlo:

- základní trvanlivé potraviny, pitná voda
- jídelní potřeby
- osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy, cennosti
- přenosné rádio s náhradními bateriemi
- mobilní telefon + nabíječka
- toaletní a hygienické potřeby
- léky
- náhradní prádlo, oděv, obuv, pláštěnka
- svítilna, kapesní nůž, zápalky
- spací pytel nebo deka
- šití, věci pro volný čas (knihy, hry atd.)

Evakuace

Prostředky improvizované ochrany:

- dýchací cesty (nos a ústa) chráníme rouškou, zhotovenou z kapesníku, ručníku, utěrky apod., nejlépe navlhčenou
- hlavu chráníme čepicí, kloboukem, šálou tak, aby vlasy byly úplně zakryty a pokrývka chránila čelo, uši a krk
- oči chráníme brýlemi – lyžařské či motoristické
- povrch těla – kombinéza, kalhoty, plášť či pláštěnka
- nohy – vysoké boty nebo holínky
- ruce – gumové nebo kožené rukavice

Ukrytí

- **stále úkryty**

→ ochranné stavby vybudované k ukrytí obyvatelstva zejména za válečného stavu (nerovnoměrně rozmístěny, je nutný čas na jejich uvedení do provozu)

- **improvizované úkryty**

→ suterénní a jiné vhodné prostory obytných domů, provozních objektů, které se za ohrožení státu a za válečného stavu přizpůsobují k ochraně osob

→ jakékoliv budovy, kde lze uzavřít a utěsnit okna, dveře, ventilaci apod. – nejvyužívanější při mimořádných událostech

Linky tísňového volání

(občanská a rodinná výchova)

- 150 – hasiči
- 155 – záchranka
- 158 – policie
- 112 – evropské číslo tísňového volání
- 156 – obecní /městská policie

Jak volat?

- co se stalo
- kde se to stalo
- své jméno a číslo telefonu, ze kterého voláte
- vyčkat na další pokyny

Klasifikace mimořádných událostí

- mimořádné události způsobené přírodními vlivy (živelní pohromy)
 - povodeň, požár, zemětřesení, sesuv půdy, atmosférické poruchy (tornádo, orkán, extrémní sucho, chlad, bouřka)
- mimořádné události způsobené lidskou činností nebo selháním techniky
 - havárie, teroristický čin, dopravní nehoda

Živelní pohromy (zeměpis)

1. Požáry

- **příčiny** – zakládání ohně na nevhodných místech, neopatrnost, vypalování porostů, nesprávná obsluha topidel, spotřebičů, nevědomost k závadám na zařízeních (kouřovody, komíny)
- **předcházení požárům** – počínat si tak, aby nedocházelo k požárům, plnit příkazy a dodržovat zákazy týkající se PO na označených místech, dodržovat podmínky nebo návody u spotřebičů, neprovádět práce, které mohou vést k požáru, pokud nemáme odbornou způsobilost, poškozovat nebo zneužívat hasící přístroje, provádět vypalování porostů a vědomě bezdůvodně přivolat hasiče

Povinnosti občana v případě požáru

- provést nutná opatření pro záchranu ohrožených osob
- uhasit požár, jestliže je to možné, nebo provést nutná opatření k zamezení jeho šíření
- neodkladně ohlásit na linku 150 nebo 112
- poskytnout osobní pomoc jednotce požární ochrany

Jak se chovat v případě požáru

- neprodleně volat 150 nebo 112
- snažte se varovat spolubydlící a sousedy voláním hoří, boucháním na zeď nebo ústřední topení
- zavřete v bytě či domě hlavní přívod plynu a elektřiny
- je-li požár dosud malého rozsahu, pokuste se ho uhasit s použitím dostupných prostředků – vědra s vodou, přenosné hasicí přístroje nebo hydranty. Nepřeceňujte však své síly a schopnosti.
- nehoří-li na chodbě, snažte se pomoci ostatním co nejrychleji opustit dům

Jak se chovat v případě požáru

→ pokud zůstanete uvězněni uvnitř hořící budovy, držte se při zemi, protože kouř stoupá vzhůru. Pohybujte se podél zdí a dýchací orgány si chraňte látkou, nejlépe navlhčenou.

→ upozorněte na sebe voláním „hoří“ u pootevřeného okna, a to i v případě, že jste už volali hasiče. Do okna vyvěste ručník, prostěradlo nebo část oděvu, která na vás hasiče bude upozorňovat i v případě, že ztratíte hlas nebo vědomí.

Jak se chovat v případě požáru

→ nikdy neotvírejte dveře od místnosti, ve které se nacházíte, jsou-li klika nebo samotné dveře na dotek horké! Snažte se dveře utěsnit dekou, nejlépe mokrou, oblečením nebo lepicí páskou.

→ v žádném případě se neschovávejte do skříní nebo pod postel. Hasiči by vás nemuseli nalézt.

Základní pravidlo při zasažení ohněm

⇒ ***Zastav se*** – neutíkejte (během či chůzí se oheň ještě více rozšíří) – běžící osobu je nutné třeba i násilím zastavit, donutit ulehnout a uhasit oděv.

⇒ ***Lehni si*** – kdekoliv jste, venku nebo uvnitř, okamžitě si lehněte na zem a pro ochranu obličeje si ho zakryjte dlaněmi (dlaně nepřikládejte na tvář pouze v případě, že hoří rukávy oblečení).

⇒ ***Kutálej se*** – válejte se, dokud plameny neuhasnou – válením se zamezí přístupu kyslíku potřebného k hoření. Je-li po ruce deka, nebo jiná vhodná textilie (nesmí to být textilie z umělých vláken), lze ji také použít k uhašení hořícího oděvu.

Povodně

- **přirozené** (způsobené přírodními jevy, zejména táním sněhu, dešťovými srážkami nebo chodem ledů)
 - přívalové
 - sezónní
- **zvláštní** (způsobené jinými vlivy, zejména poruchou vodního díla, která může vést až k jeho havárii a protržení, nebo nouzovým řešením kritické situace na vodním díle)

Stupně povodňové aktivity

První stupeň – stav bdělosti

- nastává při nebezpečí přirozené povodně, činnost zahajuje hlásná a hlídková služba na vodních tocích;
- na vodních dílech nastává tento stav **při dosažení mezních hodnot** sledovaných jevů a skutečností z hlediska bezpečnosti vodního díla, jež by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně.

Stupně povodňové aktivity

Druhý stupeň – stav pohotovosti

- vyhlašuje ho příslušný povodňový orgán, **přerůstá-li nebezpečí** přirozené povodně **v povodeň**;
- vyhlašuje se také **při překročení mezních hodnot** sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti;
- **aktivují se povodňové orgány** a další účastníci ochrany před povodněmi, uvádějí se do pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu.

Stupně povodňové aktivity

Třetí stupeň – stav ohrožení

- vyhlašuje ho příslušný povodňový orgán **při nebezpečí vzniku škod většího rozsahu, ohrožení životů, zdraví a majetku** v zaplaveném území;
- vyhlašuje se také při dosažení **kritických hodnot** sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti současně se zahájením nouzových opatření;
- provádějí se **zabezpečovací** a podle potřeby **záchranné práce nebo evakuace**.

Před povodní

- informovat se na obecním úřadě, zda se nemovitost nenachází v záplavovém území
- připravit si materiál k zabezpečení obydlí před povodní (písek, pytle, ucpávky kanalizace) a potřebné nářadí
- provést prohlídku okolí a zajistit, aby neupevněný materiál, ploty, boudy apod. nebránily volnému průtoku a neutvářely druhotné hrázky a ucpávky
- být v pohotovosti, sledovat předpovědi počasí, pokyny povodňových orgánů obce, stav hladiny blízkého vodního toku
- řídit se pokyny povodňových orgánů obce, policie a záchranářů

Při povodni

- vyvézt auto mimo záplavové území, pokud jej nebude potřeba při evakuaci (doplnit pohonné hmoty)
- přestěhovat nábytek, spotřebiče, potraviny a další materiál do výše položených míst (pozor na nebezpečné látky)
- připravit si evakuační zavazadlo
- zajistit ochranu domácím a hospodářským zvířatům
- vypnout přívody elektřiny, plynu a vody
- v případě nezvládnutí ochrany vlastními silami, požádat o pomoc povodňový orgán obce
- zbytečně neriskovat, nezůstávat na nebezpečných místech

Po povodni

- zkontrolovat stav obydlí (statika, rozvody, kanalizace)
- zlikvidovat kontaminované potraviny, plodiny a uhynulé zvířectvo (dodržovat základní hygienická pravidla)
- nepít vodu z místních zdrojů, dokud nebude prověřena jejich kvalita
- informovat se o místech humanitární pomoci a v případě stavu nouze si vyžádat finanční, materiální, psychologickou nebo sociální pomoc
- kontaktovat příslušné pojišťovny ohledně náhrad škod
- dodržovat pokyny územně příslušných správních orgánů

Atmosférické poruchy

- silný vítr, vichřice, orkán, tornádo, hurikán (tajfun, cyklon)
- extrémní teplo, sucho, chlad
- sněhové kalamity
- bouřky
- Fujitsova (tornáda) a Beaufortova stupnice (síla větru)

Ochrana před silným větrem

- sledovat situaci a informace v televizi a rozhlase
- upevnit volné předměty v okolí obydlí
- zajistit okna a dveře (dobře uzavřít)
- událost přečkat buď v uzavřeném prostoru nebo na úplně otevřeném prostranství (nikdy ne po stromy, sloupy!!!!)
- omezit pohyb kolem vysokých budov
- pozor na létající předměty, spadlé elektrické vedení
- při jízdě autem snížíme rychlost nebo zastavíme – ne pod stromy, sloupy!!!!

Bouřka

- v budově:

- zdržovat se dále od oken, vodovodů, kamen, elektriny a telefonů,

- elektrické přístroje nejlépe vypnout ze sítě (přepět'ová ochrana není vždy dostatečná ochrana)

- netelefonujeme, nekoupeme se (vedení el. proudu)

Bouřka

- venku:
 - přerušit některé činnosti a vyhledat spolehlivý úkryt
 - neschovávat se pod osaměle stojící stromy, pod převisy
 - vyhýbat se volným otevřeným prostranstvím, vodním plochám, vyvýšeným místům
 - pokud nás bouře zastihne znenadání na volném prostranství, vyhledáme příkop nebo prohlubeň a v podřepu s nohama u sebe přečkáme bouřku
 - pokud se ukryjeme v jeskyni, jdeme co nejhlouběji, nikdy nezůstáváme blízko vchodu do jeskyně
 - zcela nevhodným úkrytem jsou malá stavení bez hromosvodu nebo velká stavení s porušenou statikou

Bouřka

- v autě:
 - zůstaneme uvnitř
 - dveře a okna necháme zavřená
 - plechová karoserie nám poskytne dostatečnou ochranu
 - nevystupujeme z auta, zejména jsou-li pneumatiky a vozovka ještě suché, protože v okamžiku výstupu se můžeme stát „uzemněním“ auta, a tím iniciovat blesk

Laviny

- vyhýbat se nebezpečným místům a respektovat pokyny horské služby
- v případě zasažení lavinou se snažit udržet roztažením rukou a nohou, jako při plavání, na jejím povrchu
- po zasypání si chránit hlavu a obličej a snažit se zorientovat, kde je „nahore“ a „dole“
- pokud se nelze vyhrabat, zachovat klid, klidně dýchat a vyčkat na záchranáře
- k naší lokalizaci může pomoci zavolání z mobilního telefonu

Zemětřesení

- ochrana venku – jako při silném větru
- ochrana v budově
 - pod bytelný nábytek, do prostoru zárubní, k vnitřním nosným zdem
 - dále od oken, zrcadel, skel, volného nábytku, padajících předmětů
 - v žádném případě nepoužíváme výtah!
- makroseizmická stupnice, Richterova škála (stupnice)

Havárie s únikem nebezpečných látek (chemie)

- **účinky** – výbušnost, hořlavost, toxicita
- **šíření** – většina plynů a par se po úniku drží při zemi, s rostoucí vzdáleností od místa úniku klesá koncentrace látky
- **projevy úniku**
 - neobvyklé obaly (tlakové láhve, kanystry)
 - viditelné projevy (mlha, vlnění ovzduší, neobvyklá barva plamene, spontánní hoření, zápach)
 - akustické jevy (sykot unikajícího plynu, praskání materiálu, výbuchy)

Označování nebezpečných látek

- výstražné tabulky

33

← Kemlerův kód – kód nebezpečnosti látek

1203

← UN kód – identifikační číslo látky

- výstražné značky

Zásady chování obyvatelstva

- urychleně opusťte ohrožené místo
- ukryjte se v uzavřené místnosti, kde uzavřete a **utěsníte okna, dveře a další otvory, vypněte ventilaci** (ve vyšších patrech, na odvrácené straně)
- bližší informace se dozvíte z televize, rozhlasu nebo z místního hlášení
- pro případ krátkodobého pobytu v zamořeném prostředí použijte prostředky improvizované ochrany dýchacích cest a povrchu těla
- pro případ evakuace si připravte evakuační zavazadlo
- budovu opusťte jen na pokyn záchranných složek

Radiační havárie

- **radiační nehoda** – únik radioaktivních látek nebo ionizujícího záření do životního prostředí, které nevede k ohrožení obyvatelstva
- **radiační havárie** – únik radioaktivních látek, který by mohl mít dopady na zdraví a životy obyvatelstva
 - je nutné organizovat opatření k ochraně obyvatelstva (vyrozumění a varování, monitorování radiační situace, ukrytí, jodovou profylaxi, evakuaci, regulaci pohybu osob, dozimetrickou kontrolu a dekontaminaci, regulaci využívání potravin, pitné vody a jejích zdrojů a zdravotní péči)

Jak se chovat při RH

- co nejdříve se ukryjeme v uzavřené místnosti (nejlépe ve sklepních prostorách), pokud možno na straně odvrácené od jaderného zařízení
- uzavřeme a utěsníme okna a dveře, vypneme ventilaci a utěsníme další otvory
- sledujeme zprávy v rozhlase a televizi a místní rozhlasová hlášení
- připravíme si prostředky improvizované ochrany, evakuační zavazadlo.
- podle pokynů použijeme jodové přípravky (tablety)
- dům opustíme jen na pokyn

Jak se chovat při RH

V případě radiační havárie jaderné elektrárny Dukovany a Temelín se obyvatelé žijící v zóně havarijního plánování řídí pokyny provozovatelů jaderných elektráren a orgánů státní správy a samosprávy.

K tomu všichni občané žijící v okolí těchto jaderných elektráren obdrželi „Příručku pro ochranu obyvatel v případě radiační havárie“.